

**ФІЛОСОФСЬКІ КОНЦЕПЦІЇ:
ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ**

DOI 10.33930/ed.2019.5007.37(10)-1
УДК 37.01 :141.311

**ОСНОВИ МИРОБУДІВНИЦТВА: ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОЇ
ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ**

*FOUNDATIONS OF PEACEBUILDING: THE BASIS OF EDUCATION
THEORY AND PRACTICE*

**Д. Б. Свириденко
В. О. Кивлюк**

Актуальність теми дослідження. Стрімка глобальна ескалація напруженості разом з загрозою самознищення людської цивілізації (спричинена не тільки нарощуванням ядерних арсеналів, але й занепадом рівня освіти) кардинальним чином вплинули на розробку та застосування новітніх міждисциплінарних методів та наукових дисциплін, що покликані надати змогу усестороннього дослідження способів мирного розв'язання територіальних, економічних та інших суперечностей, що, своєю чергою, суттєво вплинули на розвиток миротворчих механізмів та імплементацію широкого спектра меж та заходів, що сприятимуть зниженню та поступовій елімінації конфліктогенних процесів та тенденцій у світі та нашій державі.

Постановка проблеми. Освітня складова, що впливає на пріоритет формування оборонної політики лише нещодавно почала робити перші кроки в напрямку визнання загрози чинників інформаційної війни, як таких, що можуть мати принципове значення для перебігу більш активної фази "гарячого протистояння". У світлі означених викликів глобальній і національній безпеці, саме фактор навчальної підготовки громадян має бути поставлений в центр освітньої політики, що робить ставку на стимуляцію у них природних задатків критичного та креативного мислення, активізацію та культивування грома-

Urgency of the research. The swift global escalation of tensions coupled with the threat of human annihilation (caused not just by the raising of the nuclear arsenals but the degradation of the level of education) have drastically impacted the development and implementation of the novel interdisciplinary methods and scientific disciplines called to aid the all-round research of the ways of peaceful resolution of territorial, economic and political disputes which, in their turn, have significantly impacted the development of peacebuilding mechanisms and the implementation of a wide spectrum of measures and means fostering a gradual elimination of the conflictogenic process in the world and our country.

Target setting. The educational component that affects the priority of defense policy formation has only recently begun to make the first steps in recognizing the threat of factors of the information warfare, as such that may have a fundamental impact on a more active phase of the "hot confrontation". In light of these challenges to global and national security, the factor of educational training of citizens ought to be put at the forefront of educational policy which emphasizes stimulating among them of natural critical and creative thinking inclinations, activation and cultivation of civil virtues, respect for the fellow human being and tolerant relation to all.

дянських чеснот, поваги до ближнього та толерантного відношення до всіх.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Практичний вимір різноманітних аспектів миро будівництва було досліджено такими вченими як А. Багінський, М. Генук, С. Закірова, О. Захарова, О. Іляш, К. Семчинський, Д. Свириденко, В. Філіпчук, Г. Хоменко, Є. Ярошенко тощо. Є. Хриков розглядає наукову освіту як новітній педагогічний концепт в контексті загрози гібридної війни. В. Кивлюк і М. Легенький досліджують освітній та глобалізаційний аспекти підґрунтя наукової освіти в Україні та світі, роблячи висновки, що ця концепція трактується як низка ефективних прагматичних кроків, що мають на меті виплекати і поширити ідеї миробудівництва серед студентів і широких верств населення

Постановка завдання. Автори статті ставлять перед собою завдання здійснити філософську концептуалізацію феномену миробудівництва принагідно до стимулювання освіти як інструмента досягнення толерантного та безпечного соціуму.

Вклад основного матеріалу. Принципово важливим щодо концепції миробудівництва, у наш час виявляється огляд проблем історичних маніпуляцій та підміни історичних наративів; проблем відродження та збереження національної пам'яті. В політологічному напрямку важливим вбачається дослідити досвід постколональної та посттоталітарної теорії, вивчити доробок теорії транзитних суспільств, зробити огляд політичних механізмів забезпечення практики миробудівництва. Аналізуючи правознавчі (огляд міжнародної та вітчизняної законодавчої бази у сфері миробудівництва) аспекти і принципи миробудівництва, вважаємо важливим, приділити увагу їх впливу на напрацювання відповідних практичних положень законодавства. В рамках курсу дисциплін "Освітня політика", дослідити феномен переміщеного університету в Україні та ознайомитися з принциповими кроками, що спрямовані на покращення функціо-

Actual scientific researches and issues analysis. The practical dimension of the various aspects of peacebuilding was researched by such scientists as A. Baginsky, M. Henyk, S. Zakova, O. Zakharova, O. Ilyash, K. Semchinsky, D. Svyrydenko, V. Filipchuk, G. Khomenko, E. Yaroshenko, etc. E. Khrykov views scientific education as the newest pedagogical concept in the context of the threat of hybrid war. V. Kyvliuk and M. Lehenky examine the educational and globalizational aspects of the basis of scientific education in Ukraine and the world, concluding that this concept is interpreted as a series of effective pragmatic steps aimed at nurturing and disseminating ideas of peacebuilding among students and the general population.

The research objective. The authors of the article put before themselves the task of performing a philosophical conceptualization of the phenomenon of peacebuilding in regards to stimulating education as a tool used to achieve a tolerant and safe society.

The statement of basic material. Principally important for the concept of peacebuilding in our time is examining the issues of historical manipulations and switching of historical narratives; problems of reviving and securing our national memory. In the political direction we view as crucial studies of the experience of postcolonial and post-totalitarian theory, examining the works of transitory society theory, making an overview of the political mechanisms of the peacebuilding practice. Analyzing the legislative (review of the international and national legal base in the peacebuilding sphere) aspects and principles of peacebuilding, we believe it important to give attention to their impact on specific practical legislative ideas. As part of the "Educational policy" course of disciplines to examine the phenomenon of a relocated university in Ukraine and to familiarize oneself with principal steps which are aimed at aiding the functioning of such educational institutions. Of equal importance regarding the concept of

нування подібних освітніх установ. Не менш важливим щодо концепції миробудівництва, у наш час виявляється філософська й загальна освіта та духовний саморозвиток, що черпають з класичної спадщини миролюбного, людяного відношення до пацифізму та тих, хто нас оточує. Ці принципи, зокрема, знайшли потужне вираження у вченні Льва Толстого та філософії Махатма Ганді, що підіймає їх з повсякденного рівня суб'єктивного морального кодексу поведінки людини, на більш високий щабель палкого громадянського активізму та політичної діяльності. Програма освіти в дусі глобальної громадянськості – це відповідь ЮНЕСКО на виклики сучасності. Її завдання полягає в тому, щоб дати можливість учням різного віку зрозуміти, що ці проблеми необхідно розглядати на світовому, а не на регіональному рівні, і стати активними прихильниками побудови більш мирного, толерантного, інклюзивної, безпечного і сталого суспільства.

Висновки. Вироблення та дослідження стратегії миробудівництва має значні перспективи розвитку та удосконалення, вимагаючи концентрованих зусиль світової громади. Більш глибокої й акцентованої розробки, зокрема, потребує вивчення впливу новітніх конфліктогенних факторів на безпеку, стабільність і мир. Відповідно, глибоке опрацювання низки теоретичних і практичних підходів в рамках “Правознавства”, “Історії української державності”, “Філософії освіти”, “Освітньої політики”, “Політології” та інших споріднених дисциплін, набуває особливої доречності. Зважаючи на те, що наша держава була змушена відбивати атаки на вістрі нового типу конфліктів, коли військові дії долають конвенційну площину та перетікають до нових (ще погано досліджених) сфер і вимірів неортодоксальної конфліктогенності, перед вітчизняною наукою постали раніше невідомі виклики, що об'єднана академічна спільнота має сприймати як можливість розробки дієвих теорій налагодження мирного

peacebuilding presently is the spiritual self-development,, which draws on the classical heritage of pacifism and peaceful, humane relation to those who surround us. These principles, in particular, have found a powerful expression in the teaching of Leo Tolstoy and philosophy of Mahatma Gandhi which elevates them from the level of the everyday subjective moral code of human behavior to a higher plane of fierce civil activism and political action. The program of education in the spirit of global citizenship is UNESCO's answer to the present-day challenges. Its task is to enable students of all ages to understand that these problems need to be considered at the global, rather than at the regional level, and become active supporters of fashioning a more peaceful, tolerant, inclusive, safe, and sustainable society.

Conclusions. The devising and study of the strategy of peacebuilding have significant prospects for its development and improvement, demanding concentrated efforts of the global community. Examining the influence of the latest conflict-related factors on safety, stability, and peace, in particular, requires deeper and more nuanced development. Accordingly, a thorough examination of a number of theoretical and practical approaches in the framework of “Law”, “History of Ukrainian statehood”, “Philosophy of Education”, “Educational Policy”, “Political science” and other concomitant disciplines is becoming especially relevant. In view of the fact that our state has been forced to ward off the attacks at the cutting edge of a novel type of conflict when the military actions supersede the conventions and overflow into new (yet poorly investigated) spheres of unorthodox discord, our domestic science faces previously unknown challenges that should be perceived by the unified academic community as an opportunity for the development of effective theories of

процесу, удосконалення теоретичної та практичної складової досліджень миру, враховуючи принципово нові технологічні та соціальні аспекти поточного конфлікту.

Ключові слова: миробудівництво, наукова освіта, розв'язання конфліктів, освітня політика

establishing a peaceful process, improving the theoretical and practical component of peace research, taking into account fundamentally new technological and social aspects of the current conflict.

Keywords: peacebuilding, science education, resolution of the conflicts, education policy.

Актуальність дослідження. Стрімка глобальна ескалація напруженості разом із загрозою самознищення людської цивілізації (спричинена не тільки нарощуванням ядерних арсеналів, але й занепадом рівня освіти) кардинальним чином вплинули на розробку та застосування новітніх міждисциплінарних методів та наукових дисциплін, що покликані надати змогу усестороннього дослідження способів мирного розв'язання територіальних, економічних, політичних та інших суперечностей, що, в свою чергу, суттєво вплинули на розвиток миротворчих механізмів та імплементацію широкого спектру меж та заходів, що сприятимуть зниженню та поступовій елімінації конфліктогенних процесів та тенденцій у світі та нашій державі.

Постановка проблеми. Освітня складова, що впливає на пріоритет формування оборонної політики лише нещодавно почала робити перші кроки в напрямку визнання загрози чинників інформаційної війни, як таких, що можуть мати принципове значення для перебігу більш активної фази "гарячого протистояння". Як і за часів Холодної війни, методи психологічного збереження, перекручення фактів, дезінформації та маніпуляції свідомістю набувають ще більш рішучої ролі враховуючи вражаючий стрибок у розвитку, що зробили і продовжують здійснювати медійна інфраструктура та засоби ІКТ [13]. У світлі означених викликів глобальній і національній безпеці, саме фактор навчальної підготовки громадян має бути поставлений в центр освітньої політики, що робить ставку на стимуляцію у них природних задатків критичного та креативного мислення, активізацію та культивування громадянських чеснот, поваги до ближнього та толерантного відношення до всіх.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Практичний вимір різноманітних аспектів миро будівництва було досліджено такими вченими як А. Багінський, М. Генік, С. Закірова, О. Захарова, О. Иляш, К. Семчинський, Д. Свириденко, В. Філіпчук, Г. Хоменко, Є. Ярошенко тощо. Є. Хриков розглядає наукову освіту як новітній педагогічний концепт в контексті загрози гібридної війни. В. Кивлюк і М. Легенький досліджують освітній та глобалізаційний аспекти підґрунтя наукової освіти в Україні та світі, роблячи висновки, що ця концепція трактується як низка ефективних прагматичних кроків, що мають на меті виплекати й поширити ідеї безпечного співіснування серед студентів і широких верств населення. Водночас, Р. Смільська наполягає на необхідності вивчення процесу миробудівництва беручи до уваги вплив та співпрацю з такими міжнародними організаціями як ООН.

Постановка завдання. Сфера наукового дослідження мирного співіснування оформилася після Другої світової війни, що стимулювала зацікавлення вчених проблемами миру як в теоретичному плані, так і в практичному вимірі. Видозмінюючись відповідно до безпосередніх завдань, предмета й специфіки конкретних дисциплін та підходів, сучасний стан концепції миробудівництва, переважним чином є еkleктичним результатом взаємовпливу окремих сфер наукового дослідження. Так, до наук, що вивчають розбудову та підтримання мирного положення серед держав, соціальних верств та різноманітних суб'єктів міжнародного права можемо виділити такі як конфліктологія, теорія міжнародних відносин, політологія, військова теорія, соціологія, соціальна філософія тощо. Реагуючи на зміни міжнародної ситуації та критичне переосмислення теоретичних концепцій і методів, автори даної роботи, отже, ставлять перед собою завдання дослідити різноманітні аспекти освітньої теорії і практики віднайшовши точки плідного перетину із завданнями, інструментами та ефективними підходами в рамках концепції миробудівництва.

Виклад основного матеріалу. Принципово важливим щодо концепції миробудівництва, у наш час виявляється освіта та духовний саморозвиток, що черпає з класичної спадщини пацифізму та миролюбного, людяного відношення до тих, хто нас оточує. Означені принципи, зокрема, знайшли потужне вираження у вченні Льва Толстого щодо непротивлення злу насильством. Так, як вказує О. Качмар, основу вчення Толстого формує абсолютистка заборона на насильство, що потрактовує останнє як таке, що не може бути виправданим за жодних обставин. Черпаючи з релігійної складової новозаповітного християнства, російський філософ і письменник переконаний, що насильство не може бути благом ніколи й ні за яких обставин та є прямою протилежністю любові. Ототожнюючись з підкоренням волі іншої особи, насильницькі дії протиставляються принципу любові до ближнього, що означає робити так, як хоче інша особа, підпорядковувати власні наміри і дії їй. Толстой, на думку Качмар, втім, вважає, що непротивлення – це більше, ніж відмова від егоїстичних та агресивних інтенцій, та вбачає засадничий принцип моралі в визнанні безумовної святості будь-якого людського життя [5, с. 5].

Натхнена духом толстовського гуманізму, філософія Махатма Ганді ретранслює індуїстські релігійні принципи “ахімси” (заборона на завдання болю та кривди будь-яким живим істотам) та концепції “сатьяграха” (застосування сильних засобів тільки після того, як були вичерпані всі більш слабкі), із повсякденного рівня суб'єктивного морального кодексу поведінки людини, на новий щабель палкого громадянського активізму та політичної діяльності. Переводячи принципи ненасильництва з суто релігійного (етичного) виміру, коли їх реалізація лишень опосередковано впливає на соціальні процеси, на рівень політичної трансформації, Ганді розцінює ненасильство не як відмову від боротьби, а як одну з найефективніших форм протидії злу і свавіллю, вдосконалення світу завдяки любові і глибинної

пошани до людини [Там само].

Нарешті, можна навести сформульовану Мартіном Лютером Кінгом низку тотожних принципів, покликаних надати орієнтир у боротьбі з несправедливістю і злом расової сегрегації. Розвиваючи вчення Ганді, пастор Кінг вважає, що методи ненасильства – це діяльний (а не пасивний) шлях сильних людей, що чинять активний опір, мета якого, однак, полягає в тому, щоб завоювати любов і розуміння ворожої опозиції. Наші устремління, отже, мають бути скеровані не проти конкретних людей, а, навпаки, намагатися викоринити передумови для виникнення насильницьких протистоянь. Перекоаний, що миробудівництво можливе лише за умови підтримання справедливості, пастор та громадський діяч проповідував альтруїзм, разом з готовністю приймати зло не відповідаючи ударом на удар. Водночас, розуміння Лютером кривди виключає не тільки будь-який зовнішній фізичний утиск, а й внутрішнє насильство над духом людини [Там само]. Так, важливо зазначити, що пропоненти наведених вище концепцій не тільки осуджують завдання фізичного болю і страждань іншому, а й відмовляються від ненависті, чи того, щоб мати ворожнечі думки чи наміри стосовно будь-кого.

Окремо хотілося б наголосити на актуальності використання освітніх методик заснованих на науковому підході та стимулюванні критичного мислення, вміння оперативно працювати з поліфонічними за змістом джерелами даних, навички критичного та системного мислення і аналізу інформації, здатність оцінювати різні кути зору принагідно до досліджуваних феноменів, формування у особи власної позиції та навчальних компетенцій [9]. Разом з тим, важливо підкреслити, що в ситуації, коли загроза гібридної війни проникла у всі сфери (у тому числі і у гуманітарну галузь) суспільного життя в нашій та багатьох інших державах, особливо важливим вбачається звернення до накопиченого світовим істеблішментом досвіду та практик щодо превентивних методів та механізмів у запобіганні та розв'язанні конфліктогенних осередків.

В сучасному мінливому соціальному та політичному кліматі, коли світ стає все більш взаємозалежним, порушення прав людини, нерівність і бідність продовжують загрожувати світовому порядку і стабільності. Програма освіти в дусі глобальної громадянськості - це відповідь ЮНЕСКО на виклики сучасності. Її завдання полягає в тому, щоб дати можливість учням різного віку зрозуміти, що ці проблеми необхідно розглядати на світовому, а не на регіональному рівні, і стати активними прихильниками побудови більш мирного, толерантного, інклюзивної, безпечного і сталого суспільства. Освіта, що має на меті розвиток глобального миробудівництва та відповідальної громадянськості, отже є стратегічним напрямком рамкової програми ЮНЕСКО в галузі освіти [8].

Практичні рекомендації щодо покращення можливостей миротворчої політики в рамках курсу “Правознавство”, таким чином, мають на меті огляд міжнародної та вітчизняної законодавчої бази в сфері світової безпеки, аналіз

реального стану забезпечення принципів миробудівництва відповідно до положень локального та світового законодавства. Будучи заснованою на філософії ЮНЕСКО, що передбачає виховання в душі миру і поваги до прав людини, дана програма покликана прищеплювати учням цінності, погляди та моделі поведінки, які лежать в основі відповідальної громадянської позиції. Відтак, серед наріжних чеснот, що формують осердя світобачення сучасної толерантної особи знаходимо креативність, інновації, а також прихильність справі миру, правам людини, ідеям мирної співпраці, невпинного само покращення, що веде до внутрішнього (персонального) розвитку індивідуума та сталого розвитку громади до якої він належить [Там само]. Принципи роботи ЮНЕСКО в цій галузі закріплені в її Статуті, який спрямований на “побудову світу в умах чоловіків і жінок”, у Загальній декларації прав людини, в Рамковій програмі дій “Освіта-2030”, зокрема цілі організації в галузі сталого розвитку. Крім того, в основі програми лежать прийнята в 1974 році Рекомендація про виховання в душі міжнародного взаєморозуміння, співробітництва й миру і вихованні в душі поваги прав людини і основних свобод та Всесвітня програма освіти в галузі прав людини.

В рамках ініціативи “Глобальної громадянської освіти” ЮНЕСКО виділяє та стимулює кілька напрямків: запобігання насильницькому екстремізму шляхом освіти, просвітництво в області Голокосту та геноциду, зміцнення верховенства права за допомогою глобального підходу до імплементації інституційного розвитку громадянської освіти заснованої на миролюбстві та співчутті. Для просування даної програми ЮНЕСКО співпрацює з широкою мережею міжнародних партнерів і організацій по всьому світу, серед яких є і власні інститути ЮНЕСКО категорії I, а також інші агентства ООН і міжурядові організації [8, с. 68]. Автори статті переконані, що з урахуванням специфіки розвитку нашої держави, беручи до уваги поточні виклики в сфері законодавства, що має пристосовуватися до неконвенційних умов протистояння, в рамках курсу дисциплін з “Політології” є плідною перспектива дослідження постколоніальної та посттоталітарної теорії (принагідно до викликів транзиторних суспільств), вивчення впливу політичних механізмів забезпечення успішної сталої практики миробудівництва.

На думку М. Геніка, традиційне розуміння війни (way of war) застаріло і не може сприяти вирішенню проблем безпеки, які постали перед нами у XXI ст. Військові теоретики, зокрема, все частіше вказують на необхідність ґрунтовного дослідження засад військового протистояння за яких концепція гібридної війни передбачає використання не лише всеосяжної різноманітності фізичних дій і ресурсів, задля впливу на територіальну, економічну і політичну суверенність тої чи іншої держави, а й здійснює безпосередній вплив на інформаційному та психологічному рівнях [2].

Привертаючи увагу до вагомості ролі освітньої політики в подоланні вище зазначених загроз інформаційного виміру гібридної війни, Є. Хриков зазначає, що вища освіта на тимчасово окупованих територіях Донецької і

Луганської області, не була спроможна реалізувати свою головну функцію підготовки фахівців, здатних забезпечити належний рівень культурного та ідейного розвитку серед студентів. Вчений констатує, що викладацький склад не впоралися з завданням формування відповідного сучасним умовам (зокрема, стану інформаційного протистояння) громадянських якостей та академічних компетенцій: вміння критично мислити, об'єктивно аналізувати, оцінювати та прогнозувати розвиток власних дій та впливу, що вони здійснюють на соціальну процесу й ситуацію. Такі наслідки, на його думку, пов'язані як з відірванням від реалій життя, суто абстрактно-академічною спрямованістю навчального процесу, так і з неспроможністю викладачів суспільних дисциплін побороти розповсюджені в регіоні міфи ("Відокремлений Донбас буде розвиватися інтенсивніше"), виплекати вміння і потяг до самостійного мислення, що сприяло б протидії ментальним стереотипам, котрі роками негативно формували і закріплювали ці й подібні штампи у свідомості учнів та жителів краю [12, с. 193].

Аналізуючи вітчизняний та світовий досвід освітнього миробудівництва в межах курсу "Освітня політика" важливо дослідити і феномен "переміщеного університету" освітня політика щодо нього. Так, В. Верьовкін вважає, що сучасна освітня політика підтримки вступу осіб з тимчасово невідконтрольованих територій України має пріоритет не тільки з міркування покращення рівня соціальної мобільності, а й мусить бути направлена на подолання ряду взаємопов'язаних факторів: вдосконалення нормативно-правових актів, які на початковій стадії конфлікту не передбачали навіть концепції переміщених навчальних закладів, значний рівень конкуренції на ринку освітніх послуг, що створює додаткові труднощі для релокації. Так само важливим, є на думку вченого відсутність достатніх фінансових ресурсів для забезпечення життєдіяльності і належного функціонування та необхідного рівня інтеграції та соціальної адаптації студентів і персоналу [1, с. 40].

В рамках курсу дисциплін "Історія української державності", зокрема, важливим виявляється огляд проблем історичних маніпуляцій та підміни історичних наративів. Не менш важливими є проблеми відродження та збереження національної пам'яті. О. Двуреченська поділяючи цю думку переконана, що історична пам'ять як один з найголовніших головних компонентів формування національної ідентичності допомагає отримати спільне уявлення про минуле власного народу та є наріжним стрижнем згуртування національного духу і єдності нації. Водночас вчена переконана, що процес передачі історичної пам'яті у нашій державі має низку значних перепон, серед яких можна виділити фрагментарність і необ'єктивність матеріалів, низький рівень науковості, політична та ідеологічна заангажованість, неспроможність протистояти глобалізаційним загрозам "м'якої сили" [3, с. 60].

Висновки. Вироблення та дослідження стратегії миробудівництва має значні перспективи розвитку та удосконалення, вимагаючи концентрованих зусиль світової громади. Більш глибинної й акцентованої розробки, зокрема,

потребує вивчення впливу новітніх конфліктогенних факторів на безпеку, стабільність і мир. Не менш важливим є опрацювання наданих нашими західними партнерами рекомендацій щодо більш ефективної політики уряду і суспільства у протистоянні механізмам гібридної війни: протидія ботам та застосуванню маніпулятивної мови ненависті в інформаційному та віртуальному просторі, що разуче вливає на зниження загроз військової провокації, удосконалення способів побудови миру “знизу”, тобто на рівні миротворчої діяльності локальних спільнот і окремих людей.

Зважаючи на те, що наша держава була змушена відбивати атаки на вістрі нового типу конфліктів, коли військові дії долають конвенційну площину та перетікають до, ще погано досліджених сфер і вимірів неортодоксальної конфліктогенності, перед вітчизняною наукою постали раніше невідомі виклики, що об’єднана академічна спільнота має сприймати як можливість розробки дієвих теорій налагодження мирного процесу, удосконалення теоретичної та практичної складової досліджень миру, враховуючи принципово нові технологічні та соціальні аспекти поточного конфлікту. Сучасна освітня політика підтримки вступу осіб з тимчасово непідконтрольних територій України має пріоритет не тільки з міркування покращення рівня соціальної мобільності, а й мусить бути направлена на подолання ряду взаємопов’язаних факторів: вдосконалення нормативно-правових актів, які на початковій стадії конфлікту не передбачали навіть концепції переміщених навчальних закладів.

Водночас, важливо підкреслити, що в ситуації, коли загроза гібридної війни проникла у всі сфери (у тому числі і у гуманітарну галузь) суспільного життя в нашій та багатьох інших державах, особливо важливим вбачається звернення до накопиченого світовим істеблішментом досвіду та практик щодо превентивних методів та механізмів у запобіганні та елімінуванні потенційно антагоністичних осередків напруженості. Водночас, історична пам’ять як один з найголовніших головних компонентів формування національної ідентичності допомагає отримати спільне уявлення про минуле власного народу та є наріжним стрижнем згуртування національного духу і єдності нації. В рамках курсу дисциплін з “Політології” першочерговою важливістю набуває перспектива дослідження постколональної та посттоталітарної теорії (принагідно до викликів транзиторних суспільств), вивчення впливу політичних механізмів забезпечення успішної сталої практики миробудівництва.

Нарешті, не менш важливим в сучасному мінливому соціальному та політичному кліматі автори вважають внесок організації ЮНЕСКО у подолання викликів сучасності, просвітницька діяльність якої забезпечує поінформованість студентів і широкого громадського загалу щодо необхідності і переваг побудови мирного, толерантного, інклюзивного й освіченого суспільства. Заснована на філософії ЮНЕСКО та як стратегічний напрямок діяльності організації в освітній галузі, стратегія миробудівництва покликана забезпечити виховання в душі миру і поваги до прав людини,

прищеплення учням цінностей і світогляду, які виражають чесноти людяності, толерантності та відповідальної громадянської позиції.

Список використаних джерел:

1. Верьовкін В. 2017. 'Особливості реалізації освітньої політики щодо переміщених університетів України', Вища освіта України, № 4, с. 35–40.
2. Генік, МА 2021. 'Методологічні проблеми міждисциплінарних досліджень миру.' *ПОЛІТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ/POLITICAL STUDIES Український науковий журнал*, Вип. (1), с. 8-21.
3. Двуреченська ОС. 2014. 'Місце історичної пам'яті у розвитку України як суб'єкта сучасних міжнародних відносин', *Грані*, № 1, с. 59-63.
4. Курило, ВС, Савченко СВ, & Караман, ОЛ 2019. 'Переміщені університети як новий тип закладів вищої освіти України', *Education and pedagogical sciences*, № 3, с. 3-9.
5. Качмар, ОЮ 2017. 'Філософські витоки концепції ненасильницького спілкування', *Проблеми гуманітарних наук. Серія : Філософія*, Вип. 37, с. 4–14.
6. Кивлюк, ВО 2020. 'Значення міжнародної освіти як засобу миробудування в контексті філософії освіти', *Дослідження проблем гуманітарних наук : збірник наукових праць*, м. Київ, 18-19 листопада 2020 р. / ред. кол.: А. В. Сакун, Т. І. Кадлубович, Д. С. Черняк. – Київ : КНУТД, с. 84-87.
7. Легенький, МІ 2015. 'Освітня політика в умовах глобалізації', *Митна справа*, № 3(2), с. 3-7.
8. Образование в духе глобальной гражданственности' (2021). UNESCO website. Available from: <<https://ru.unesco.org/themes/obrazovanie-v-duhe-globalnoy-grazhdanstvennosti>>. [11 November 2021].
9. Свириденко, ДБ, Хоменко, ГВ, & Александрова, ЮМ. 2020. 'Філософська концептуалізація наукової освіти як інструмента миробудівництва', *Освітній дискурс*, Вип. 26, с. 49–61.
10. Смільська, І 2016. 'Миротворчість як один із головних напрямків співпраці України та ООН', *Україна-Європа-Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини*, Вип. 17, с. 66-72.
11. Хоменко, ГВ 2019. 'Соціально-філософський аналіз феномену миру як основи проектування миробудівництва', *Гілея: науковий вісник*, Вип. 145(2), с. 164-168.
12. Хриков, ЄМ 2017. 'Уроки гібридної війни для вищої освіти України (Lessons of the hybrid war for the higher education of Ukraine)', / Є.М.Хриков // Гібридна війна на Сході України в міждисциплінарному вимірі : витоки, реалії, перспективи реінтеграції. - Старобільськ, с.192 - 198.
13. Bazaluk, O & Svyrydenko, D 2017. 'Philosophy of war and peace: in search of new European security strategy', *Anthropological Measurements of Philosophical Research*. 12:89-99.

References:

1. Verovkin V. 2017. 'Osoblyvosti realizatsii osvitnoi polityky shchodo peremishchenykh universytetiv Ukrainy, Vyscha osvita Ukrainy, № 4, s. 35–40.
2. Genyk, MA 2021. 'Metodolohichni problemy mizhdystyplinarnykh doslidzhen myru (Methodological problems of interdisciplinary peace research)', *POLITYCHNI DOSLIDZHENNIA/POLITICAL STUDIES Ukrainskyi naukovyi zhurnal*, Vyp. (1), p. 8-21.
3. Dvurechenska OS. 2014. 'Mistse istorychnoi pamiati u rozvytku Ukrainy yak subiekta suchasnykh mizhnarodnykh vidnosyn (Place of historical memory in the development of Ukraine as a subject of contemporary international relations), Hrani, № 1, s. 59-63.
4. Kurylo, VS, Savchenko SV, & Karaman, OL 2019. 'Peremishcheni universytety yak novyi typ zakladiv vyshchoi osvity Ukrainy (Relocated universities as new type of Ukrainian educational institution)', *Education and pedagogical sciences*, № 3, s. 3-9.

5. Kachmar, OU 2017. 'Filosofski vytoky kontseptsii nenasylnytskoho spilkuvannia (The philosophical origins of the concept of non-violent communication)', *Problemy humanitarnykh nauk. Seriiia : Filosofiia*, Vyp. 37, s. 4–14.
6. Kyvliuk, VO 2020. 'Znachennia mizhnarodnoi osvity yak zasobu myrobuduvannia v konteksti filosofii osvity (The meaning of international education as a means of peacebuilding in the context of philosophy of education)', *Doslidzhennia problem humanitarnykh nauk : zbirnyk naukovykh prats*, m. Kyiv, 18-19 lystopada 2020 r. / red. kol.: A. V. Sakun, T. I. Kadlubovych, D. S. Cherniak. – Kyiv : KNUTD, s. 84-87.
7. Lehenkyi, MI 2015. 'Osvitnia polityka v umovakh hlobalizatsii (Education policy in the conditions of globalization)', *Mytna sprava*, № 3(2), s. 3-7.
8. *Obrazovanye v dukhe hlobalnoi hrazhdanstvennosti'* (2021). UNESCO website. Available from: <<https://ru.unesco.org/themes/obrazovanie-v-duhe-globalnoy-grazhdanstvennosti>>. [11 November 2021].
9. Svyrydenko, DB, Khomenko, HV, & Aleksandrova, UM. 2020. 'Filosofska kontseptualizatsiia naukovoï osvity yak instrumenta myrobudivnytstva (Philosophical conceptualization of science education as a tool of peacebuilding)', *Osvitnii dyskurs*, Vyp. 26, s. 49-61.
10. Smilska, I 2016. 'Myrotvorchist yak odyin iz holovnykh napriamkiv spivpratsi Ukrainy ta OON (Peacemaking as one of the main areas of cooperation between Ukraine and the United Nations)', *Ukraina-Yevropa-Svit. Mizhnarodnyi zbirnyk naukovykh prats. Seriiia : Istoriiia, mizhnarodni vidnosyny*, Vyp. 17, s. 66-72.
11. Khomenko, HV 2019. 'Sotsialno–filosofskyi analiz fenomenu myru yak osnovy proektuvannia myro budivnytstva (Socio-philosophical analysis of peace phenomenon as a basis for peacebuilding designing)', *Hileia: naukovyi visnyk*, Vyp. 145(2), s. 164-168.
12. Khrykov, EM 2017. 'Uroky hibrydnoi viiny dlia vyshchoi osvity Ukrainy (Lessons of the hybrid war for the higher education of Ukraine)', / E.M.Khrykov // *Hibrydna viina na Skhodi Ukrainy v mizhdystsyplinarnomu vymiri : vytoky, realii, perspektyvy reintehratsii*. - Starobilsk, s.192 - 198.
13. Bazaluk, O & Svyrydenko, D 2017. 'Philosophy of war and peace: in search of new European security strategy', *Anthropological Measurements of Philosophical Research*. 12:89-99.